

radott keleten" és a „fejlett nyugaton". Várleltárak és összeírások bizonyítják, hogy növekvő szerepet játszottak a tüzfegyverek a várak védelmében, a magyar és horvát katonaság fegyverzetében és harcmodójában is. A lőfegyverek tömegtüzeire támaszkodó hadművészet érvényesült a 15 éves háború harcaiban. Adatok tanúsítják, hogy a korabeli Európában a császári-királyi hadseregben volt a legmagasabb (70–80%) a kézi lőfegyverek aránya. Sziszeknél a lovas puskások állandóan megújuló sortűzei törték meg a török harcrendet és a sziszeki várvédelem súlya is a tüzfegyverekre nehezedett.

A sziszeki siker azonban kihasználatlan maradt. Erdődy Tamás horvát bán a hadjárat folytatását szorgalmazta, de Eggenberg fővezér a fennálló „békére" hivatkozva elutasította azt. Noha a békét támadásával a török sértette meg és veresége sem a saját területén történt, mégis Sziszek váltotta ki ezt követően az 1593 augusztusi török hadüzenetet. Sziszek pusztán ürügy és szikra volt, amely a háború lappangó tüzét fellobbantotta. A 15 éves háború hadjáratai és csatái zömmel Bécsset védelmező várak felmentését, megtartását, visszavívását, vagy elfoglalását szolgálták. Ezek vizsgálata során a kutatók kimutatták, hogy a török hadjáratok akciórádiuszát a hadjárat ideje, a várak feltartó ereje és a hadseregek erőviszonyai határozták meg. Megállapították, hogy a 15 éves háborúban a török hódítás Horvátországtól Erdélyig a hatósugár törvényeit követte és Nándorfehérvártól légvonalban, Erdély kivételével, meghaladta a 300 kilométert.

A török elleni háború kimenetelének esélyeit vizsgálva feltárták, hogy a hosszú háború 83 jelentősebb harcselekményéből a török fél csupán 20 esetben mondhatta magát győztesnek és 63 esetben a törökellenes erők értek el sikereket. Ez azt tanúsítja, hogy a császári-királyi hadvezetés mindinkább fölénybe került a törökkel szemben. A had-

művészeti, haditechnikai, katonai szervezeti és kiképzettségi fölény minden bizonnyal meghozta volna a háború sokkal kedvezőbb befejezését, ha a máig vitatott politikai okokból nem következik be a török elleni küzdők táborának kettészakadása. A török elleni döntő győzelem elmaradása közel egy évszázadra visszavetette a fejlődést.

Sziszek azonban szimbólummá vált. Olyan jelképpé, ahol először történt meg, hogy a különböző nemzetek és országok fiaiból álló császári, királyi, rendi csapatok támadó hadjárat során, nyílt, nagy csatában diadalt arattak a török hadsereg felett. Ám a szép reményekkel indult, de mégis kedvezőtlenül végződő 15 éves háború nagy erőfeszítései, óriási vér- és vagyonáldozatai bebizonyították, hogy megfelelő összefogó erő híján a népek, nemzetek, országok visszazuhannak a korábbi török rablásba.

Nem a horvát, német, magyar, vagy más nemzetiségű katonák képzettségén, vagy harci akaratán, hanem politikai tényezőkön múlt, hogy a kilencvenes évek elején kirobbant nagy háború nem eredményezte Magyarország, Horvátország, Erdély vagy a Balkán-félsziget északi részeinek főlsszabadtását a török uralom alól. Pedig ez a történeti fordulat valószínű egészen másfajta fejlődési utat szabhatott volna az itt élő népeknek, nemzeteknek.

Az elmondottak talán érzékeltették, hogy a magyar történetírás, a magyar történeti és hadtörténeti irodalom, bár foglalkozik a sziszeki csatával és a 15 éves háborúval, valóban korszerű monográfia a 15 éves háborúról – benne a sziszeki csata szerepéről – eddig még nem született. Egy ilyen összefoglaló elkészítése még a jövő magyar történetírására vár, de egyúttal az első közös munkája lehetne Horvátország és Magyarország történészeinek és hadtörténészeinek is.

ZACHAR JÓZSEF

BERCSÉNYI MIKLÓS ÉS KORA

Történettudományi konferencia, Hódmezővásárhely, 1993. október 8–9.

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, a helyi Bethlen Gábor Gimnázium és a városban diszlokált 62. Bercsényi Miklós Gépesített Lövészdandár 1993. október 8-án és 9-én történettudományi konferenciát rendezett a Rákóczi-szabadságharc megindulásának 290. évfordulója al-

kalmából. Témául, a város egykori birtokosaira, a Bercsényiekre tekintettel, Bercsényi Miklós és kora választatott.

A tudományos tanácskozássra összegyűlt jelentős számú érdeklődőt a Bethlen Gábor Gimnázium énekkara fogadta *Kelecsényi Gézáné* vezényletével.

vel. Ezt követően *Pikali Gerda* gimnáziumi tanuló Petőfi Sándor Rákóczi című versét szavalta el.

A rendező szervek nevében *dr. Rapcsák András* üdvözölte a résztvevőket, külön is az éppen a városban tartózkodó és megjelent litvániai testvérvárosi és kárpátaljai íróküldöttséget. Ezt követően irodalmi alkotásokból vett szemelvényekkel felidézte Bercsényi Miklós gróf és Hódmezővásárhely kapcsolatait. Befejezésül felolvasta a Francia Haderő Bercsényi László nevét viselő 1. légi-szállítású deszant páncélos ezrede parancsnokának a tanácskozáshoz intézett üdvözlő sorait.

Ezt követően az első nap elnöklő *Köpeczi Béla* akadémikus (OSZK) tartott rövid témabevezetőt. Hangsúlyozta, hogy ha nem kerek évfordulón történik is, mégis rendkívül fontos a kitűzött témakör megtárgyalása, hiszen újólá viték vannak a szabadságharcok megítélésével kapcsolatosan a magyar történészek között. A viták középpontjában az a kérdés áll, hogy idealista, vagy realista politika állt-e azok mögött. A kérdés illetően felvetése leegyszerűsített – folytatta az előadó –, a valódi kérdésfelvetés a hosszútávú folyamatok vizsgálatába ágyazottan csakis úgy helyes, előrevitte-e a társadalmi-politikai kérdések megoldását az adott szabadságharc. Ez legtöbbször ellentmondásosan érvényesülhetett. De ellentmondásos szemlélyiségek voltak sok esetben a szabadságharcok vezetői is, így maga Bercsényi Miklós is. Így reális politikai megfontolásokból a Habsburg-hatalom szolgálatában állt a törökellenes felszabadító háború időszakában, azután, idealista politikusként, szembefordult azzal a központi hatalommal, amely ellen külső szövetséges biztos támogatása nélkül lehetetlen volt eredményes harcok vívni, és idealista politikus maradt a szatmári békekötés időszakában és azt követően is, mert a reális kompromisszumot nem fogadta el, hanem a szabadságharc megújításában reménykedett. Befejezésül Köpeczi Béla azt emelte ki, mennyire örömteli, hogy éppen Hódmezővásárhelyen kerülhet sor olyan tudományos rendezvényre, amely remélhetőleg hozzájárul Bercsényi Miklós és a Rákóczi-szabadságharc még vitatott kérdéseinek újabb tisztázásához. Hiszen éppen e helyen volt megérett földbirtokos Bercsényi Miklós, akit a helyi lakosok követtek a szabadságharcban. Talán új műhely születhet Vaja után Hódmezővásárhelyen.

Ezt követően *Galgóczi László* kandidátus (JGYTF) tartott előadást „A Bercsényi-levelek nyelvtörténeti vizsgálata” címmel. Az 1710/11-es levelek formai sajátosságainak és tartalmi jelleg-

zetességeinek elemzésével levonta azt a következtetést, hogy bennük az adott kor legjobb szépprózai értékeit felmutató, nagyműveltségű író mutatkozik, aki valódi hazafi, fejedelme rendíthetetlen híve, jó atya, igaz barát volt, olyan ember, akit a kortársak igazi magyarnak neveztek.

Következő előadóként *dr. Czigány István* őrnagy, tudományos osztályvezető (HIM) „Bercsényi Miklós és a kuruc hadsereg” címmel szólalt fel. Előadásában kiemelte, hogy Bercsényi Miklós nem csak hadvezér, hanem államférfi, gazdasági szervező és diplomata is volt, mégpedig önképzés és tapasztalatszerzés alapján. Ugyanis még képzett katona sem volt, ellenben a törökellenes végvári harcokban, majd a felszabadító háborúban szerzett bőséges tapasztalatokat, amelyek révén kiérdemelte még a generális kinevezést is. E tapasztalatai határozták meg a szabadságharc fővezéréként végzett tevékenységét is. Ő volt az, aki francia pénzen már az első időszakban idegen zsoldosokat fogadott fel lengyel földön, mert tudatában volt a fegyelmezett reguláris haderő szükségességének. Ugyancsak ő favorizálta a könnyűlovasságot, amellyel a török elleni sikereit elérte, ugyanakkor bevallotta, hogy a gyalogság vezényletéhez nem ért. Ő volt az is, aki a korábbi törökellenes harcokból ismert tisztársait megnyerte a szabadságharc hadseregének. Ezt követően az előadó ismertette a Rákóczi-szabadságharc bonyolult hadszervezetét, majd rátért annak a szükségyszerűségnek a bizonyítására, hogy e haderővel nem lehetett nyílt csatában sikerre számítani a császári királyi hadak ellenében. Végül kiemelte a modernizálási törekvéseket, ezek közül is a gyalogság szekereken való szállításának újítását. Befejezésül, a reguláris hadvezetésre irányuló hadszervezési kísérletekről szólva, ismertette a fegyver- és lőszerutánpótlás gazdasági nehézségeit, amelyek végül is lehetetlenné tették a szabadságharc sikerrel való megvívását.

A továbbiakban *Herczeg Mihály* ny. levéltár-igazgató (Hódmezővásárhely) „A Bercsényi-család és a vásárhelyiek” címmel tartott előadást. Ismertette, hogy Bercsényi Imre királyi kamarás felesége, nemes Lugassy Borbála kért 1632-ben nova donatiót Mezővásárhelyre, hogy édesapja, Lugassy János lippai kapitány birtokcserével szerzett tulajdonát örökölni biztosíthassa fiának, id. Bercsényi Miklósnak. Ezt követően arról szólt, hogy id. és ifj. Bercsényi Miklós miként gyakorolta birtokosi jogait a várossal szemben, míg a főúri-nemesi összeesküvésbe bonyolódó későbbi főgene-

rálistól 1702-ben el nem kobozta a Királyi Kamara. Befejezésül felidézte, hogy az új tulajdonos, az udvarhú Schlick generális a kirobant szabadságharc miatt nem tudta birtokba venni Hódmezővásárhelyt, amelyet azután Bercsényi Miklós 1709-ben Károlyi Sándornak adományozott.

Ebédészünet után került sor *Köpeczi Béla* nagy érdeklődéssel várt és fogadott, „Bercsényi és az orosz orientáció” című előadására. A Rákóczi-szabadságharc idejének nemzetközi viszonyait felidézve az előadó kiemelte, hogy az északi háborúban svédellenes harcot vívó I. Péter orosz cár jutott el a II. Rákóczi Ferenczel való kapcsolat-teremtés gondolatához, hogy az ő közvetítésével elérhesse a francia udvar közbenjárását az északi ügyek rendezésében. E közbenjárás fejében kínálta fel a cár a lengyel koronát a magyar fejedelemnek, aki azt ugyan nem volt hajlandó elfogadni, a francia közvetítést azonban vállalta. A cári udvarral való nehéz tárgyalás Bercsényi Miklórra hárult, aki diplomáciai jártassága, taktikai érzéke, személyi kapcsolatai és főleg jó orosz és lengyel nyelvtudása alapján képes volt a Varsói Szerződés megkötését elérni. Ezt követően arról szólt Köpeczi Béla, hogy II. Rákóczi Ferenc egyidőben igyekezett biztosítani a francia és az orosz szövetséget, Bercsényi Miklós pedig abba vetette reményét, hogy a svédellenes hadműveletek során orosz csapatok léphetnek magyar területre. Katonai együttműködés azonban nem valósult meg, csak kiszorult lengyel hadak érkeztek át a határon, ez pedig éppen hogy megterhelte a magyar-orosz diplomáciai kapcsolatokat. Befejezésül az előadó a szabadságharc végén megvalósuló személyes uralkodói kapcsolatfelvétel körülményeit részletezte, ismertette az eltérő magyar és orosz célokat, a magyar remények tovatűnését, de a későbbi időben is továbbélő kapcsolatot II. Rákóczi Ferenc és I. Péter között, utóbbi haláláig.

Hasonlóan nagy figyelmet keltett *Heckenast Gusztáv*, a történelemtudomány doktora (MTA TTI) „Rákóczi szenátorai” című előadása. A korábbi időben ugyanis még senki nem vizsgálta a szenátusnak, mint a Rákóczi-szabadságharc egyik vezető testületének a történetét. Miután az előadó ismertette a 25 tagú testület összetételét (3 püspök, 10 arisztokrata, 12 köznemes), hangsúlyozta, hogy a polgári rend képviselet nélkül maradt. Ezt követően arról szólt, hogy a letartóztatott Forgách Simon gróf helyét egyáltalán nem töltötték be, a megmaradt 24 közül később kiváltakat 1709-ig pótolták, utána azonban megint nem, így állandó fogyság következett be, míg a szabadságharc

legvégére már csak 13 fő maradt, akik közül 4 döntött véglegesen az emigrációba vonulás mellett. A vallási megoszlásra áttérve azt hangsúlyozta az előadó, hogy a nemességnél, az arányosságra törekedve, 4–4 katolikus, evangélikus és református szenátor kiválasztása történt, míg az arisztokraták közt csak 2 evangélikus volt, így tehát a testületben erős katolikus fölény érvényesült. Ezzel kapcsolatosan viszont kiemelte, hogy a magas katolikus klérus távol maradt, míg az arisztokraták részben késői méltóságúak, vagy a régi családok mellékágaiból származottak voltak. A továbbiakban az egyes szenátorok rokonai kapcsolatait, társadalmi kötődéseit, politikai útját, II. Rákóczi Ferenchez való kötődését, a szabadságharchoz való csatlakozását és pályafutását elemezte. Ez alapján leszögezte, a szenátus összetétele eltért a királyi tanácsétól, a szécsényi országgyűlés erőviszonyait tükrözte.

Ezután *Zachar József* alezredes, kandidátus (HIM) előadása következett „Bercsényi László és a franciaországi Bercsényiek” címmel. Ebben ismertette a szabadságharc főgenerálisa egyetlen fiának, Bercsényi László grófnak (1689–1778) az életútját, arra fektetve a hangsúlyt, miként válhatott a Nemesi Kompania Köz Vitézlő Társaként katonai pályáját kezdett ifjú a csúcson Franciaország marsalljává, a francia huzárság főfelügyelőjévé. A marsall 14 gyermeke sorsát felvillantva bővebben szólt Bercsényi Miklós Ferenc (1736–1762) huszárezredes és Bercsényi Ferenc Antal (1744–1811) tábornok franciaországi katonai pályájáról. Bemutatta, miként maradt az egyetlen továbbélő leányág az utóbbi, Bercsényi Ferenc Antal leányáé, Bercsényi Clementine Madelaine Valentine grófnőé, miután a fivére, Bercsényi László János Fülöp (1781–1835), császári–királyi huszár alezredes nőtlenül és gyermektelenül hunyt el. Befejezésül napjainkig nyomon követte a franciaországi Bercsényi-leányág leszármazási vonalát és kiemelte Georges comte de la Rupelle rendkívül aktív szerepét Bercsényi László marsall hagyományának mai franciaországi ápolásában.

Ezt az előadásblokkot *Kiss Domokos* tudományos továbbképzési ösztöndíjas (ELTE) „A fejedelem bűjdostársai” című előadása zárta. Az előadó Szathmári Király Ádám naplóbejegyzéseinek tükrében mutatta be a lengyelországi és franciaországi bűjdosást, kiemelve Bercsényi Miklórra vonatkozó adatokat. Ezt követően részletesen ismertette a naplóíró életútját. Ennek során kitért arra a mindeddig nem megnyugtató módon tisztázott kérdésre, milyen körülmények közt tért haza 1716-

ban, miután még 1711-ben, ezerekapitányként hódolt atya gratiálist szerzett számára. Befejezésül a különböző történelmi időkben hűségesen vezetett naplók történelmi forrásértékét méltatta Kiss Domokos, újabb példákat sorakoztatva fel.

Október 9-én a konferencia *Heckenast Gusztáv* előnkletével folytatta munkáját.

Elsőnek *Kovács S. Tibor* tudományos munkatárs (MNM) tartotta meg „Egy kuruckori fegyver alkalmazása a francia hadseregben” című előadását. Ebben az 1692-ben a francia haderő kötelékében részben magyarokból alakult Cronberg-huszár-ezredre vonatkozó alapforrást idézve kiemelte, hogy a harcosok hegyestőrrel voltak felszerelve. E fegyver történetét felelevenítve, az eddigi szakirodalmi állítással szakítva, tagadta, hogy az a nyugat-európai Bohrschwert átvétele lett volna, hanem kimutatta, hogy a hegyestőr már a XVI. század eleje óta ismert volt, éppen sodronyinges oszmán harcosok ellen sikerrel alkalmazott, sajátos magyar fegyverként. Részletezte a két fegyver eltérő jellegzetességeit, majd rámutatott: a késői összehasonlás mögött az húzódnak meg, hogy mindkettőt német megnevezésévé a Panzerstecher vált. Befejezésül a magyar hegyestőr külföldi átvételeit részletezte és felvillantotta e sajátos fegyver XVIII. század közepi elavulását és rendszeresítésének megszüntetését.

Ezt követően *dr. Hiller István* adjunktus (ELTE) tartott előadást „Ellenségkép és diplomácia: az Oszmán Birodalom megítélésének változásai a XVII. századi Habsburg-politikában” címmel. Ebben Bercsényi Miklós életpályájának a példáján bemutatta a régió korabeli alapkérdéseit. Elemzését ezt követően arra terjesztette ki, milyen információkkal rendelkeztek a magyar döntéshozók a zsitvatoroki béke óta eltelt időszakban, hogyan sikerült ezeket az információkat megszerezni, Bécsbe eljuttatni, hogyan vették őket figyelembe a Titkos Tanácsban, majd a keleti ügyekben döntéshozóvá vált Udvari Haditanácsban. A továbbiakban azt részletezte, miként került sor a konstantinápolyi követség létesítésére, a titkos levelezők és futárok hálózatának megszervezésére, és mindez hogyan működött Bercsényi Miklós korában.

Koós Judit kandidátus (Budapest) „Egy magyar könyv- és műgyűjtő, mint példakép a XVIII. században” címmel Ráday Gedeonról szóló előadásában. Kiemelte, hogy gyűjtőszervezetét édesatyjától, Ráday Páltól örökölte és gyűjtése kiterjedt a könyvekre, festményekre és érmékre. A hagyatékeként

hátramaradt közel 12 000 kötetes könyvtár elemzése képezte az előadás gerincét, de szólt az eladó a festmény- és az éremgyűjtemény összetételének jellegéről is. A továbbiakban a gyűjtés módjait, majd befejezésül a gyűjtemények későbbi sorsát mutatta be.

Farkas Ferenc gimnáziumi tanár (Hódmezővásárhely) előadása nyitotta a szünet utáni utolsó blokkot. „A Rákóczi-szabadságharc emléke és Bercsényi alakja a ruszin és az ukrán nyelvű ismeretterjesztő irodalomban” címmel ismertette a kárpátaljai nem magyar nyelvű írásokból a korszakra vonatkozóan felidézhető történelmi ábrázolást. Ezt követően részletesen beszámolt az utóbbi évek ruszin és ukrán nyelvű könyvtér-méréséről, majd a korszakra vonatkozó részeit egybevetve megállapította, hogy számos magyar alapműre építve, azok értékeléseit elfogadva, pozitív képet festenek a Rákóczi-szabadságharról, II. Rákóczi Ferenc személyét egyenesen idealizálva tárgyalják. Saját történelmükről szólva is azt hangsúlyozzák a kárpátaljai ruszin és ukrán szerzők, hogy az időszak múltjuk egyik legpozitívabb periódusa volt. A részletesen ábrázolt fegyveres harccal kapcsolatosan általában kiemelik a központi Habsburg-hatalommal való szembefordulást és az orosz szövetségkötést. Befejezésül az előadó arról szólt, milyen eleven hagyományápolás születik újjá a Kárpátalján e művek hatására a Rákóczi-szabadságharc korával kapcsolatosan, és ez mennyire erősíti a helyi magyar lakossággal való szolidaritást.

Ezt követően *Őze Sándor* tudományos munkatárs (MNM) „Diszkriminált évszázadok” címmel arról az idegenkedésről szólt előadásában, amely a Habsburg-ellenes függetlenségi harcokkal való foglalkozást illetően az utóbbi időben megmutatkozik. Ezt annál figyelemreméltóbbnak tartotta, mivel a népi hagyományőrzés, ahogyan bemutatta, töretlen. Az okokat keresve elemezte a Thaly utáni történetírói változásokat és azt a következtetést vont le, hogy újra visszahatásról van szó, a korábbi történelmi időszak egyoldalúan pozitív kiemelése utáni idegenkedés jelentkezik.

Befejezésül *dr. N. Pál József* adjunktus (ELTE) „A Molnár Erik-vitáról” címmel, az előző előadáshoz csatlakozva, a bolsevik felfogású vita-határozat-egység szentháromságának tükrében elemezte az 1956 élményeként eredeztetett magyar történész-vitát. Ezt követően arról szólt, hogy a szakmainak indult eszmecsere hamarosan politikai felhangokat kapott és publicisztikai területre is átcsapott. Befe-

jezésül azt állította, hogy ez a történešzvíta tulajdonképpen napjainkig egyáltalán nem zárult le, csupán az történt, hogy a korábbi politikai vezetés, amelyet kényesen érintett, agyonhallgatta.

Heckenast Gusztáv elnöki zárszavában ezt követően azt emelte ki, mennyire különböző

megközelítéssel mennyi érdekes és nívós előadás gazdagította ezúttal is a tárgyalt korszakra vonatkozó ismereteket. Ezek feltétlenül publikálást igényelnének. Végül köszönetet mondott a történettudományi konferencia megrendezéséért, az ország különböző részeiből érkezett tucatnyi kutató vendégül látásáért.

TARTALOM

TANULMÁNYOK

KEDVES GYULA	A 48. honvéd zászlóalj története az 1848–49-es szabadságharcban Budavár visszavételétől a feloszlatásáig - - - - -	3
BALLA TIBOR	A magyar királyi honvéd tüzérség, 1912–1914. II. rész - - - - -	43
DOMBRÁDY LÓRÁND	A magyar könnyű fegyverzet gyártása 1938 és 1944 között - - - - -	76

KÖZLEMÉNYEK

SZABÓ JÁNOS	A magyar katonatársadalom újkori öröksége - - - - -	118
-------------	---	-----

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

HERMANN RÓBERT	A Hatvani-szabadcsapat névsora - - - - -	147
----------------	--	-----

VITA

BAK JÓZSEF	Hozzászólás Csonkaréti Károly Az osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban. Összesítések, táblázatok című írásához - - - - -	160
------------	---	-----

SZEMLE

* * *	Együtt a szabadságért – 1848–1849. Wysocki tábornok emlékiratai (<i>Lenkefi Ferenc</i>) - - - - -	174
TIBOR HOCHSTEIGER (kiad.)	Hradec Králové/Königgrätz, 1866–1991 (<i>Zachar József</i>) - - - - -	175
DEÁK ISTVÁN	Volt egyszer egy tisztikar. A Habsburg-monarchia katonatisztejének társadalmi és politikai története, 1848–1918 (<i>Szakály Sándor</i>) - - - - -	179
BENE JÁNOS–SZABÓ PÉTER	Nyíri bakák a Donnál (<i>Ujházy László</i>) - - - - -	181

KRÓNIKA

SZIJJ JOLÁN	„Sine praeteritis futura nulla”. 75 éve alakult a Hadtörténeti Levéltár és Múzeum - - - - -	183
ZACHAR JÓZSEF	Erődítés és államvédelem. Nemzetközi tudományos ülészak, Hradec Králové, 1993. június 9–11. - - - - -	188
ÁCS TIBOR	A sziszeki csata, 1593. Tudományos tanácskozás, Zágráb–Sziget, 1993. június 17–18. - - - - -	190
ZACHAR JÓZSEF	Bercsényi Miklós és kora. Történettudományi konferencia, Hódmezővásárhely, 1993. október 8–9. - - - - -	192

CONTENTS

	STUDIES	
GYULA KEDVES	The history of the 48th Honvéd Battalion from the recapture of Buda to its disembodiment - - - - -	3
TIBOR BALLA	The Royal Hungarian Honvéd Artillery, 1912–1914. Part 2 - - -	43
LÓRÁND DOMBRÁDY	The production of light armament in Hungary between 1938 and 1944 - - - - -	76
PUBLICATIONS		
JÁNOS SZABÓ	The modern heritage of the Hungarian military society - - -	118
HISTORICAL SOURCES		
RÓBERT HERMANN	List of names of the Hatvany Free Company - - - - -	147
DISCUSSION		
JÓZSEF BAK	Remarks about Károly Csonkaréti's writing „The operations of the Austro-Hungarian Navy in the Great War. Recapitulations, break-downs” - - - - -	160
REVIEW		
* * *	Together for the Liberty – 1848–1849. The Memoires of General Wysocki (<i>Ferenc Lenkefi</i>) - - - - -	174
TIBOR HOCHSTEIGER (Ed.)	Hradec Králové/Königgrätz, 1866–1991 (<i>József Zachar</i>) - - -	175
ISTVÁN DEÁK	Once upon a time there was a body of officers. The social and political history of the military officers of the Austro-Hungarian Monarchy (<i>Sándor Szakály</i>) - - - - -	179
JÁNOS BENE-PÉTER SZABÓ	Linemen of the Nyír at the River Don (<i>László Ujházy</i>) - - -	181
CHRONIC		
JOLÁN SZIJJ	„Sine praeteritis futura nulla”. 75 years of the War History Archive and Museum - - - - -	183
JÓZSEF ZACHAR	Fortification and national defence. International session, Hradec Králové, 9–11 June 1993 - - - - -	188
TIBOR ÁCS	The battle at Sziszek/Sisak, 1593. Scientific conference, Zagreb–Sziszek/Sisak, 17–18 June 1993 - - - - -	190
JÓZSEF ZACHAR	Miklós Count Bercsényi and his age. Historical conference, Hódmezővásárhely, 8–9 October 1993 - - - - -	192

TABLE DES MATIERES

ÉTUDES

GYULA KEDVES	L'histoire du 48 ^e bataillon honvéd pendant la guerre d'indépendance de 1848–1849, à partir de la reprise de Buda jusqu'à la dissolution du bataillon - - - - -	3
TIBOR BALLA	L'artillerie royale hongroise de honveds, 1912–1914. 2 ^e partie	43
LÓRÁND DOMBRÁDY	La fabrication de l'armement léger hongrois entre 1938 et 1944	76

PUBLICATIONS

JÁNOS SZABÓ	L'héritage de l'âge moderne de la société militaire hongroise -	118
-------------	---	-----

PUBLICATIONS DE SOURCES

RÓBERT HERMANN	La liste nominative du corps franc de Hatvani - - - - -	147
----------------	---	-----

DISPUTE

JÓZSEF BAK	Opinion sur l'étude de Károly Csonkaréti, intitulée „Les opérations militaires de la marine de guerre de la Monarchie Austro-Hongroise pendant la première guerre mondiale. Statistiques, tableaux. - - - - -	160
------------	---	-----

REVUE

* * *	Épaulé contre épaulé pour la liberté - 1848–1849. Les mémoires du général Wysocki (<i>Ferenc Lenkefi</i>) - - - - -	174
TIBOR HOCHSTEIGER (ÉDIT.)	Hradec Králové/Kröniggrätz 1866–1991. (<i>József Zachar</i>) - -	175
ISTVÁN DEÁK	Il était une fois un corps d'officiers. L'histoire sociale et politique des officiers de la Monarchie de Habsbourg, 1848–1918 (Sándor Szakály) - - - - -	179
JÁNOS BENE-PÉTER SZABÓ	Troupières de Nyír au Don (<i>László Ujházy</i>) - - - - -	181

CHRONIQUE

JOLÁN SZIJJ	„Sine praeteritis futura nulla”. Le Musée et les Archives d'Histoire Militaire se sont formés il y a 75 ans - - - - -	183
JÓZSEF ZACHAR	Fortification et sûreté nationale. Session internationale scientifique, Hradec Králové, du 9 au 11 juin 1993 - - - - -	188
TIBOR ÁCS	La bataille de Sziszek/Sisak 1593. Conférence scientifique, Zagreb–Sziszek/Sisak le 17–18 juin 1993 - - - - -	190
JÓZSEF ZACHAR	Miklós Bercsényi et son époque. Conférence de sciences historiques a Hódmezővásárhely le 8–9 octobre 1993 - - - - -	192

INHALT

STUDIEN

GYULA KEDVES	Die Geschichte des 48. Honvéd-Bataillons im Freiheitskampf von 1848/49 von der Rückeroberung der Burg Buda bis zu seiner Auflösung - - - - -	3
TIBOR BALLA	Die königlich-ungarische Honvéd-Artillerie 1912-1914. Teil II.	43
LÓRÁND DOMBRÁDY	Die Produktion von leichten Waffen in Ungarn zwischen 1938 und 1944 - - - - -	76

MITTEILUNGEN

JÁNOS SZABÓ	Das neuzeitliche Erbe der ungarischen Soldatengesellschaft -	118
-------------	--	-----

QUELLENPUBLIKATIONEN

RÓBERT HERMANN	Das Namenverzeichnis des Hatvani-Freicorps - - - - -	147
----------------	--	-----

DISKUSSION

JÓZSEF BAK	Zu Károly Csonkaréti: Kriegsoperationen der Kriegsmarine der Österreichisch-Ungarischen Monarchie. Gesamtausweis und Tabellen. - - - - -	160
------------	--	-----

RUNDSCHAU

* * *	Zusammen für die Freiheit - 1848/49. Die Memorien des Generals Wysocki (<i>Ferenc Lenkefy</i>) - - - - -	174
TIBOR HOCHSTEIGER (Hrsg.)	Hradec Králové - Königgrätz, 1866-1918. (<i>József Zachar</i>) -	175
ISTVÁN DEÁK	Es gab einmal ein Offiziercorps. Die soziale und politische Geschichte der Offiziere der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, 1848-1918. (<i>Sándor Szakály</i>) - - - - -	179
JÁNOS BENE-PÉTER SZABÓ	Soldaten aus der Nyírség am Don. (<i>László Ujházy</i>) - - - - -	181

CHRONIK

JOLÁN SZIJJ	„Sine praeteritis futura nulla“. 75 Jahre Archiv und Museum für Kriegsgeschichte - - - - -	183
JÓZSEF ZACHAR	Befestigungswerk und Staatsschutz. Internationale wissenschaftliche Konferenz, Hradec Králové, 9-11. Juni 1993 - - -	188
TIBOR ÁCS	Die Schlacht von Sziszek/Sisseg, 1593. Wissenschaftliche Beratung, Zagreb-Sziszek/Sisseg, 17-18. Juni 1993 - - - - -	190
JÓZSEF ZACHAR	Miklós Bercsényi und seine Zeit. Historische Konferenz, Hódmezővásárhely, 8-9. Oktober 1993. - - - - -	192

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

ДЬЮЛА КЕДВЕШ	История 48-го гонведского батальона в освободительной борьбе 1848-1849 гг., начиная с отвоения Будаиского крепости до расформирования части - - - - -	3
ТИБОР БАЛЛА	Венгерская королевская гонведская артиллерия 1912-1914 гг. Часть II. - - - - -	43
ЛОРАНД ДОМБРАДИ	Производство венгерского легкого огнестрельного оружия в период 1938-1944 годов - - - - -	76

ПУБЛИКАЦИИ

ЯНОШ САБО	Новое наследство венгерского воинства - - - - -	118
-----------	---	-----

ИСТОЧНИКИ

РОБЕРТ ХЕРМАНН	Именной список свободного войска Хатвани - - - - -	147
----------------	--	-----

ДИСКУССИЯ

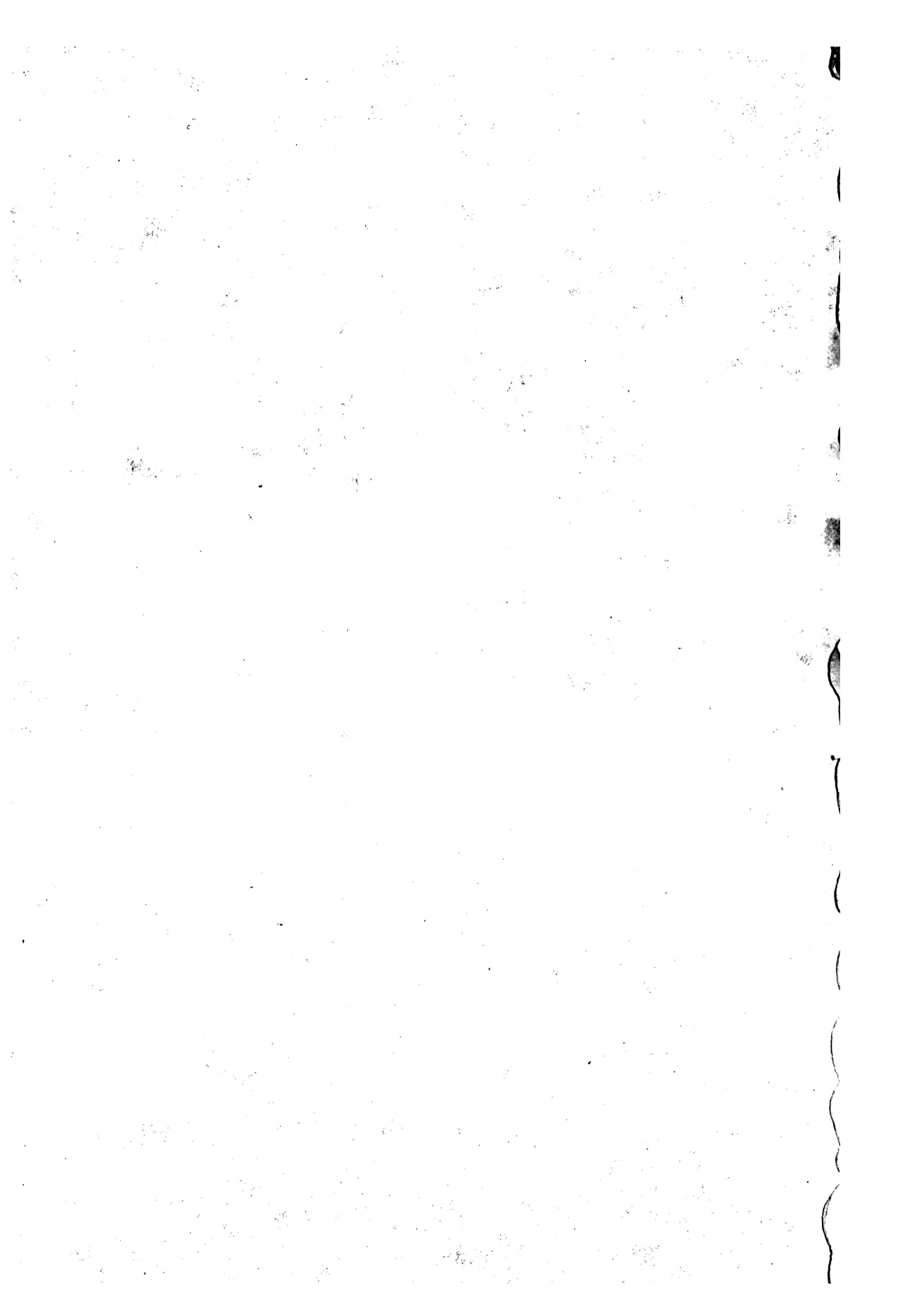
ЙОЖЕФ БАК	Отклик на статью <i>Кароя Чонкарети</i> „Военные операции военно-морского флота Австро-Венгерской Монархии в первой мировой войне. Обобщения, таблицы”. - -	160
-----------	---	-----

ОБЗОР

***	„Вместе за свободу. 1848-1849 гг” Мемуары генерала Высоцкого (<i>Ференс Ленкефи</i>) - - - - -	174
ТИБОР ХОХШТЕЙГЕР (издатель)	Храдец Кралове /Кёниггрэтц, 1866-1991. (<i>Йожеф Захар</i>) -	175
ИШТВАН ДЕАК	Был однажды офицерский корпус. Социальная и политическая история военного офицерства Габсбургской Монархии, 1848-1918 гг (<i>Шандор Сакай</i>) - - - - -	179
ЯНОШ БЕНЕ-ПЕТЕР САБО	Ньирские солдаты у Дона (<i>Ласло Уйhazi</i>) - - - - -	181

ХРОНИКА

ЙОЛАН СИЙ	„Sine praeteritis futura nulla” 75 лет назад был основан Военно-исторический Архив и Музей - - - - -	183
ЙОЖЕФ ЗАФАР	Система оборонительных крепостей и защита государства. Международная научная сессия. Храдец Кралове, 9-11 июня 1993 года - - - - -	188
ТИБОР АЧ	Битва при Сисеке, 1593 год. Научное совещание. Заграб - Сисек, 17-18 июня 1993 года. - - - - -	190
ЙОЖЕФ ЗАХАР	Миклош Берченьи и его эпоха. Историографическая научная конференция. г. Ходмезёвашархей, 8-9 октября 1993 года - - - - -	192

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Történelmi Társulat a Fővárosi Tudományos Alap támogatásával

BUDAPEST TÖRTÉNETI PÁLYÁZATOT HIRDET

A pályázat célja, hogy Budapest történetének sokoldalú megismerése új adatokkal bővüljön meg nem jelent személyes visszaemlékezések, dokumentumok és a feldolgozások alapján.

A feldolgozandó témakörök időhatára 1872–1948.

Javasolt témakörök:

A főváros közüzemeinek története. (Pl.: BESZKÁRT, vágóhidak, kenyérgyár, vásárcsarnokok, temetkezési vállalat stb.).

A főváros szociálpolitikája. Egészségügyi, szociális intézmények. (Kórházak, szanatóriumok, árvaházak, szeretetotthonok).

Fővárosi egyesületek. (Társadalmi, kulturális, sport).

Budapest és az ország kulturális életét formáló személyiségek, családok életrajza.

A kézirat terjedelme minimum 25, maximum 200 oldal lehet.

A tanulmányokat szakmai zsűri bírálja.

Pályadíjak:

I. díj (1 db) 50 000 Ft

II. díj (2 db) 30 000 Ft

III. díj (3 db) 20 000 Ft

A pályamunkákat 2 példányban 1994. november 15-ig kérjük beküldeni a Magyar Történelmi Társulat címére:

1014 Budapest, Úri u. 53. Pf. 9. 1250

A pályázat titkos. A művek jelígesek. A szerző neve, lakcíme és foglalkozása zárt borítékban a pályázathoz csatolandó.

Eredményhirdetés: 1995. május, 15.

A pályamunkák egy példánya – mivel a pályamunkákat a Fővárosi Tudományos Alap fedezi – szerzői jogok figyelembevételével a fővárosi közgyűjteménybe kerül.

Magyar Történelmi társulat

Ára: 75,- Ft

Szerzőink figyelmét felhívjuk az alábbiakra:

1. A szerkesztőség csak olyan kéziratokat fogad el, amelyek megfelelnek az „első közlés” kiválmainak.
2. A kéziratot három példányban kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve – új szerző esetében – külön lapon a szerző nevét, lakcímét, esetleg telefonszámát, munkahelyét, beosztását és tudományos fokozatát.
3. Végleges szövegű kéziratokat kérünk, mert a korrektúrában változtatásokra (kiegészítésekre) már nincsen lehetőség.
4. A szerkesztőség optimális terjedelműnek az 1,5–2,5 íves kéziratot tekinti – a jegyzetapparátussal együtt. 3 ívet meghaladó tanulmányt technikai okok miatt nehezen tudunk közölni. (Egy ív: 32 géppel írt oldal, oldalanként 25 sorral, soronként 50 leütéssel.)
5. A kéziratok jobb kezelhetősége érdekében kérjük, hogy a másolatokat is az első példánnyal azonos – nem másoló – papírra gépeljék, normál, nem gyöngybetűs írógéppel. Az esetleges javításokat a második és harmadik példányra is kérjük rávezetni.
6. A kiemeléseket a szerző egyszer húzza alá, a kézirat lapjait folyamatosan és arab számokkal számozza, a jegyzeteket a kézirat végére helyezze, külön lapszámozással.
7. Az idegen nyelvű forrásokból az idézeteket általában magyarra fordítva kérjük, s csak olyan kivételes esetekben az eredeti nyelven is, amikor értelmezésük problematikus lehet.
8. A jegyzetapparátusban a jegyzetszámozás folyamatosan és arab számokkal történjék. A hivatkozott mű szerzőjének nevét egyszerű aláhúzással emelje ki a kézirat szerzője és pontosan tüntesse fel a levéltári, kéziratári és bibliográfiai adatokat.
9. Folyóiratunk az évszázadokat római számokkal jelöli. (Az idézetek, tanulmány- és könyvcímek kivételével.)
10. Recenziók esetében a cím mellett szükségesek a pontos bibliográfiai adatok és idegen nyelvű kiadványok esetén a cím magyar fordítása is. A recenziók terjedelme az öt kéziratoldalt lehetőleg ne haladja meg.
11. Nyomdatechnikai és terjedelmi okokból csak minimális illusztrációs anyagot fogadunk el. A szerző a számozott és címmel ellátott ábrákat, táblázatokat csatolja a kézirathoz, feltüntetve minden ábra és táblázat hátlapján a nevét és a kézirat címét, a kéziratban pedig a táblázatok és az ábrák helyét.